

Інна Олександрівна ІРТИЩЕВА

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID ID:: 0000-0002-7025-9857

E-mail: innauamd@gmail.com

Наталя Олександрівна ПРОКОПЕНКО

здобувач Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій

ORCID ID:: 0000-0001-8919-2114

E-mail: management@nuos.edu.ua

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ ДИЗАЙН МЕНЕДЖМЕНТУ**

Іртищева, І. О. Формування механізму трансформаційних процесів національної економіки на засадах дизайн менеджменту [текст] / Інна Олександрівна Іртищева, Наталя Олександрівна Прокопенко // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 1. – С. 197–203. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Основними учасниками трансформаційних процесів національної економіки виступають представники влади, громади та бізнесу. З боку бізнесу виступають виробники та надавачі економічних продуктів і послуг, а з боку громади – споживачі економічних благ і послуг. Влада виражає свою співучасть у формуванні механізмів трансформаційних процесів національної економіки у вигляді нормативно-законодавчого та соціально-регулюючого впливу на формування економічних явищ і процесів.

Метою статті є формування механізму трансформаційних процесів національної економіки на засадах дизайн менеджменту.

Результати. Доведено, що Україна має вартісне вираження і спрямована на покращення інвестиційної та туристичної привабливості, конкурентоспроможності та посилення почуття гордості й політичної свідомості, відповідно здійснено аналіз впливу величини вартості бренду України на деякі макроекономічні показники: ВВП, прямі іноземні інвестиції, капітальні інвестиції, експорт та імпорт товарів.

Висновки. Запропоновано у контексті програмно-цільового підходу та дизайн менеджменту під економічним механізмом трансформаційних процесів національної економіки розуміти взаємоузгоджені дії влади, громади та бізнесу, спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом здійснення реформ інституційного, нормативно-правового і бюджетного характеру та реалізації державних програм розвитку з використанням сучасних програмно-цільових методів та інструментів (суспільний договір, цифрове урядування, цифровізація освіти, медицини та економіки, субсидії, субвенції, трансфери, кредити та інші фіскальні інструменти, національний бренд), із залученням представників громадськості та бізнесу до процесів державного управління. Запропонований механізм трансформаційних процесів національної економіки потребує удосконалення соціальних орієнтирів та соціальної відповідальності на рівні формування суспільної свідомості.

Ключові слова: механізм, національна економіка, дизайн менеджмент, трансформаційні процеси.

Inna Oleksandrivna IRTYSHCHEVA

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Management
Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Natalia Alexandrovna PROKOPENKO

Postgraduate student, Black Sea Research Institute of Economics and Innovation

**FORMATION OF THE MECHANISM OF TRANSFORMATION PROCESSES OF THE
NATIONAL ECONOMY ON THE BASIS OF DESIGN MANAGEMENT**

Abstract

Introduction. *The main participants in the transformation processes of the national economy are representatives of government, community and business. Producers and providers of economic products and services act on the business side, and consumers of economic goods and services act on the community side. The government expresses its complicity in the formation of mechanisms of transformational processes of the national economy in the form of normative-legislative and social-regulatory influence on the formation of economic phenomena and processes.*

The purpose of the article is to form a mechanism of transformation processes of the national economy on the basis of design management.

Results. *It is proved that Ukraine has a value and is aimed at improving investment and tourism attractiveness, competitiveness and strengthening the sense of pride and political consciousness, respectively, analyzed the impact of the value of Ukraine's brand on some macroeconomic indicators: GDP, foreign direct investment, capital investment, export and import goods.*

Conclusions. *It is proposed that in the context of program-targeted approach and design management under the economic mechanism of transformation processes of the national economy to understand the concerted actions of government, community and business aimed at achieving sustainable development goals through institutional, regulatory and budgetary reforms and implementation of state development programs, modern program-targeted methods and tools (social contract, digital government, digitalization of education, medicine and economics, subsidies, subventions, transfers, loans and other fiscal instruments, national brand), with the involvement of public and business representatives in public administration processes. The proposed mechanism of transformational processes of the national economy requires the improvement of social guidelines and social responsibility at the level of formation of public consciousness.*

Keywords: *mechanism, national economy, design management, transformation processes.*

JEL classification: E62; F01; F02; O00

Вступ

Основними учасниками трансформаційних процесів національної економіки виступають представники влади, громади та бізнесу. З боку бізнесу виступають виробники та надавачі економічних продуктів і послуг, а з боку громади – споживачі економічних благ і послуг. Влада виражає свою співучасть у формуванні механізмів трансформаційних процесів національної економіки у вигляді нормативно-законодавчого та соціально-регулюючого впливу на формування економічних явищ і процесів.

У розвиток науки про мистецтво управління на засадах дизайн менеджменту зробили значний внесок такі відомі українські вчені, як О. Терлецький, М. Павлик, М. Драгоманов, М. Зібер, С. Подолинський, М. Туган-Барановський, І. Вернадський, М. Вольський, І. Іртищева, Г. Цехановецький, К. Воблій, Т. Войнаровський, І. Коропецький, Л. Чернюк, В. Копитко, І. Крамаренко та ін.

Мета дослідження

Метою статті є формування механізму трансформаційних процесів національної економіки на засадах дизайн менеджменту.

Виклад основного матеріалу дослідження

З боку органів державної влади співучасниками трансформаційних процесів національної економіки виступають центральні та місцеві органи державної влади, а місцеві органи самоврядування не відносять до державних. До основних державних органів України, що забезпечують ініціативне, нормативно-правове та виконавче регулювання трансформаційних процесів, належать [1]:

- ❖ Глава держави (Президент України);
- ❖ Парламент (Верховна Рада України);
- ❖ Виконавча влада (Кабінет міністрів України, міністерства, відомства, органи державного управління на місцях);
- ❖ Судова влада (Конституційний суд України, Верховний суд, Вищий адміністративний суд, Вищий господарський суд);
- ❖ Силкові та правоохоронні органи (Національна поліція України, Служба безпеки України, Прокуратура України, Збройні сили України).

Механізм трансформаційних процесів національної економіки, учасниками якого є представники влади, громади та бізнесу, торкається усіх сфер господарської діяльності: виробництва матеріальних благ та цінностей, їх розподілу, обміну та споживання.

На думку авторів Доктрини збалансованого розвитку Україна 2030, «механізми є сукупністю економічних та політичних дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей і завдань збалансованого розвитку через інституційні, нормативно-правові та бюджетні зміни» [2].

На шляху досягнення цілей сталого розвитку перед органами державного управління стоїть низка першочергових завдань (рис. 1), пов'язаних із: налагодженням ефективних схем регулювання національних трансформаційних процесів; адаптацією до глобальних змін та викликів; розбудовою інституційної сфери; подоланням негативних тенденцій.

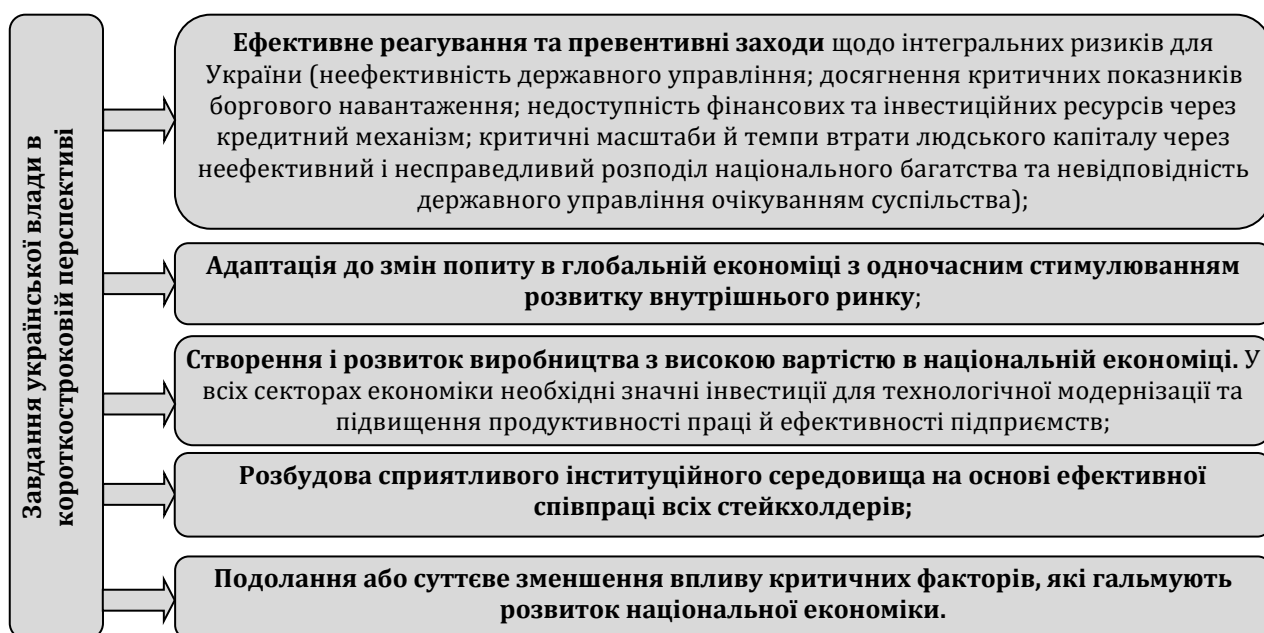

Рис. 1. Завдання української влади в короткостроковій перспективі

Джерело: побудовано на основі [2]

Характеризуючи критичні фактори гальмування національної економіки, автори Доктрини збалансованого розвитку Україна 2030 в першу чергу зазначають суттєві втрати від російської інтервенції на сході країни, на другому місці зазначають необхідність зменшення частки тіньової економіки, потім йдеться про необхідність

подолання корупції, реформу пенсійного забезпечення, зменшення державного боргу, зниження енергоємності ВВП (рис. 2). Подолання впливу негативних критичних факторів гальмування національної економіки дасть можливість перейти від виконання завдань короткострокової перспективи до довгострокових завдань, які пов'язані із досягненням цілей сталого розвитку та зорієнтовані на людський розвиток.

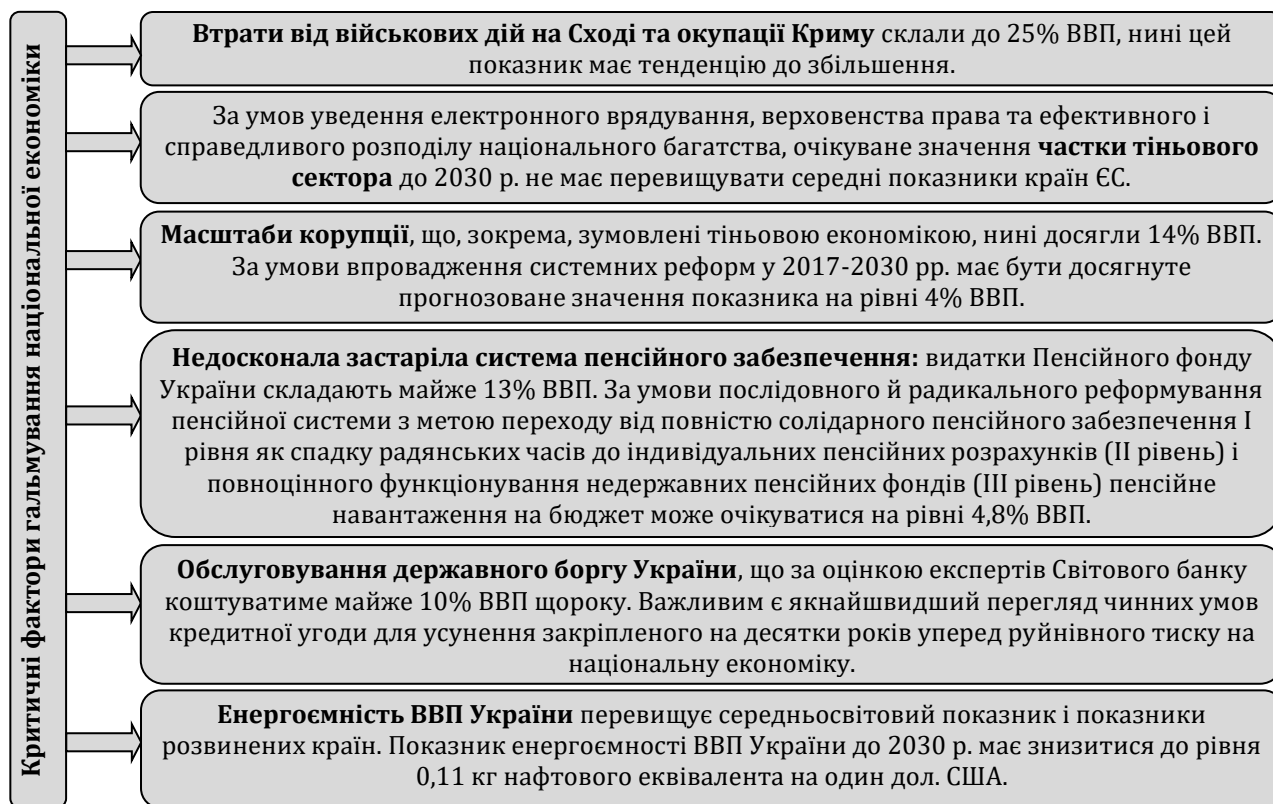

Рис. 2. Критичні фактори гальмування національної економіки

Джерело: побудовано на основі [2]

Реалізація першочергових і довгострокових завдань розвитку національної економіки уможлиблюється за умови розробки й впровадження ефективних реформ і програм розвитку, використання сучасних методів та інструментів урядування, спираючись на принципи сталості, субсидіарності та розумного зростання через сучасні інновації та ефективне використання наявних ресурсів та можливостей.

В якості важливої складової або передумови сталого розвитку національної економіки експерти зазначають необхідність існування суспільного договору. «Наявність суспільного договору як передумови позитивного розвитку подій зумовлює його позиціонування як Механізму № 1 для реалізації цілей і завдань збалансованого розвитку України. Суспільний договір (Принципи політичного права) – це добровільна згода кожної окремої особистості на об'єднання у спільноту з метою захисту своїх невід'ємних прав на життя, безпеку, здоров'я, освіту й водночас справедливого розподілу національного багатства і доступу до культурного надбання» [2].

Сучасні концептуальні підходи до державного управління Good Governance базуються на створенні демократичного інформаційного суспільства із залученням громадськості та бізнесу до процесів державного управління. Г. Хайден пояснює Good Governance як «усвідомлене управління державними структурами, що існують, із погляду посилення легітимності публічної сфери» [3]. Good Governance розглядають як результат людської діяльності (human agency), спрямованої на встановлення взаємозв'язків між державою, бізнесом та громадою [4]. Аналогічне пояснення наводять Дж. Марч і Дж. Ольсен про те, що Good Governance «впливає на інституціональні рамки, у межах яких взаємодіють громадяни й державні діячі та здійснюється політика» [5].

У контексті програмно-цільового підходу та дизайн менеджменту під економічним механізмом трансформаційних процесів національної економіки слід розуміти взаємоузгоджені дії влади, громади та бізнесу спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом здійснення реформ інституційного, нормативно-правового й бюджетного характеру та реалізації державних програм розвитку з використанням сучасних програмно-цільових методів та інструментів (суспільний договір, цифрове урядування, цифровізація освіти, медицини та економіки, субсидії, субвенції, трансферти, кредити та інші фіскальні інструменти, національний бренд), із залученням представників громадськості та бізнесу до процесів державного управління.

Рис. 3. Механізм трансформаційних процесів національної економіки

Джерело: авторська розробка

Запропонований механізм трансформаційних процесів національної економіки потребує удосконалення соціальних орієнтирів і соціальної відповідальності на рівні формування суспільної свідомості. Людиноцентричний підхід і розвиток заради майбутніх поколінь мають виступати стратегічним орієнтиром трансформаційних процесів національної економіки.

Здійснення реформ інституційного, нормативно-правового й бюджетного характеру та державне програмування розвитку з використанням сучасних програмно-цільових методів потребує врахування кореляційних взаємозв'язків між окремими характеристиками напрямів розвитку національної економіки.

Як зазначалося у попередньому пункті, в умовах формування іміджевої економіки та посилення конкуренції між різними державами значна роль належить національному

бренду та брендингу у досягненні цілей розвитку всієї держави та окремих галузей, у створенні добробуту населення. Світовий досвід демонструє підтвердження впливу вартості національного бренду на макроекономічні показники. Оскільки бренд України має вартісне вираження та спрямований на покращення інвестиційної та туристичної привабливості, конкурентоспроможності та посилення почуття гордості та політичної свідомості, то доречним буде дослідити кореляційний вплив величини вартості бренду України на деякі макроекономічні показники: ВВП, прямі іноземні інвестиції, капітальні інвестиції, експорт та імпорт товарів (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка макроекономічних показників України за 2010-2019 роки

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Вартість національного бренду, млрд дол.	65	68	97	126	80	44	56	68	84	95
Прямі іноземні інвестиції, млрд дол.	6,5	7,2	8,4	4,5	0,41	3,0	3,3	2,2	2,4	3,1
ВВП у фактичних цінах, млрд грн	1120,5	1349,1	1459,0	1522,6	1586,9	1988,5	2385,4	2983,9	3560,6	3974,6
Капітальні інвестиції у фактичних цінах, млрд грн	189,0	259,9	293,6	267,7	219,4	273,1	359,2	448,5	578,7	379,2
Експорт товарів, млн дол. США	291,4	393,7	460,4	489,0	506,3	401,6	318,7	467,6	638,2	646,0
Імпорт товарів, млн дол. США	461,6	554,7	564,7	484,3	347,0	259,3	331,9	414,3	446,6	556,3

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України та Світової бази даних вартості бренда Brand Finance [6; 7;8]

Колектив авторів [9-12] визначає значний вплив глобалізації на рівень конкурентоспроможності національної економіки та визначальними показниками вважають ВВП, прямі іноземні інвестиції, капітальні інвестиції, експорт та імпорт товарів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Запропоновано у контексті програмно-цільового підходу та дизайн менеджменту під економічним механізмом трансформаційних процесів національної економіки розуміти взаємоузгоджені дії влади, громади та бізнесу спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом здійснення реформ інституційного, нормативно-правового й бюджетного характеру та реалізації державних програм розвитку з використанням сучасних програмно-цільових методів та інструментів (суспільний договір, цифрове урядування, цифровізація освіти, медицини та економіки, субсидії, субвенції, трансферти, кредити та інші фіскальні інструменти, національний бренд), із залученням представників громадськості та бізнесу до процесів державного управління. Запропонований механізм трансформаційних процесів національної економіки потребує удосконалення соціальних орієнтирів та соціальної відповідальності на рівні формування суспільної свідомості. Людиноцентричний підхід та розвиток заради майбутніх поколінь мають виступати стратегічним орієнтиром трансформаційних процесів національної економіки.

Список літератури

1. Органи державної влади. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Електронний ресурс. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Органи_державної_влади
2. Україна-2030. Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.
3. Hyden Goran and Bratton M. (eds.). The Study of Governance; Governance and Politics in Africa. Boulder : Lynne Rienner Publishers, 1992, pp. 1-26.
4. Hyden Goran, Court Julius. Governance and Development. World Governance Survey Discussion. Paper 1. United Nations University. August 2002. 34 p.

5. March J. G., Olsen J. P. *Democratic Governance. Democratic governance*. N.-Y.: Free Press, 1995. 293 p.
6. Прямі іноземні інвестиції в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
7. Експорт імпорт України Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/eximp/>
8. Nation brands. Brand Finance. Brandirectory. URL: <https://brandirectory.com/rankings/nation-brands>
9. Іртищева І.О., Стройко Т.В., Гросицька О.Є., Стегней М.І. Вплив глобалізації на рівень конкурентоспроможності національної економіки: фактори, механізми, інструменти. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки*. 2013. №4. С. 34–45.
10. Irtysheva I., Kramarenko I., Shults S., Boiko Y. & other. Building favorable investment climate for economic development. *Accounting*. 2020. Vol. 6. № 5. pp. 773–780.
11. Іртищева І.О., Крамаренко І.С. Інвестиційна привабливість економіки: міжрегіональні асиметрії. *Регіональна економіка*. 2014. № 2 (72). С. 84–95.
12. Крамаренко І.С., Войт Д.С., Кравець Л.О. Ефективність використання інвестиційного потенціалу національної економіки у контексті впливу на економічне зростання. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 1. С. 403–413.

References

1. *Organy derzhavnoi' vlady. Vikipedija. Vil'na encyklopedija*. «Public authorities. Wikipedia. Free encyclopedia. Electronic resource». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Органи_державной_влady
2. *Ukrai'na-2030. Doktryna zbalansovanogo rozvytku Ukraine – 2030*. «The doctrine of balanced development» (2017). Calvary. Lviv. Ukraine.
3. Hyden, Goran and Bratton, M. (eds.). (1992). *The Study of Governance; Governance and Politics in Africa*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, pp. 1–26.
4. Hyden, Goran and Court, Julius (2002). «Governance and Development. World Governance Survey Discussion». Paper 1. United Nations University. 34 p.
5. March, J.G. and Olsen, J. P. (1995). «Democratic Governance. Democratic governance». N.-Y.: Free Press, USA.
6. *Prjami inozemni investyicii' v ukrai'nu*. «Foreign direct investment in Ukraine». URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
7. *Eksport import Ukrai'ny Sajt Ministerstva finansiv Ukrai'ny*. «Export import Ukraine Site of the Ministry of Finance of Ukraine». URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/eximp/>
8. Nation brands. Brand Finance. Brandirectory. URL: <https://brandirectory.com/rankings/nation-brands>
9. Irtysheva, I.O., Stroyko, T.V., Grositskaya, O.E. and Stegney, M.I. (2013). «The impact of globalization on the level of competitiveness of the national economy: factors, mechanisms, tools». *Bulletin of Kharkiv National Agrarian University. BB Dokuchaev. Ser.: Economic Sciences*. no4, pp. 34–45.
10. Irtysheva, I., Kramarenko, I., Shults, S., Boiko, Y. & other. (2020). «Building favorable investment climate for economic development». *Accounting*. Vol. 6. № 5, pp. 773–780.
11. Irtysheva, I.O. and Kramarenko, I.S. (2014). «Investment attractiveness of the economy: interregional asymmetries». *Regional economy*. no 2 (72), pp. 84–95.
12. Kramarenko, I.S., Voit, D.S. and Kravets, L.O. (2019). «Efficiency of using the investment potential of the national economy in the context of the impact on economic growth». *Bulletin of KhNAU*. no 1, pp. 403–413.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2020 р.